N°. 30. Donderdag 25 Juli 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . . f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

De Staats-commissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

Toen, ruim een eeuw geleden, Daendels als gouverneur-generaal in Indië aankwam, waren de Engelschen bezig in Britsch-Indië een expeditie te organiseeren met bestemming om Java onder Engelsche vlag te brengen. De ijzeren maarschalk maakte echter spoedig op zoo krachtige wijze werk van de inrichting van een stelling Batavia—Meester Cornelis en van 't scheppen van een leger, dat de mare hiervan, tot Britsch-Indië doorgedrongen, alleen al genoeg was om het uitzenden der expeditie te doen uitstellen. Eerst nadat, onder Daendels' opvolger, de verdediging weer verwaarloosd was, kwamen de Engelschen ertoe hun voornemen uit te voeren.

Hierin ligt een waarschuwing, die haar waarde nog geenszins verloren heeft. De staat, die zich sterk toont, voorkomt den strijd, die, welke zich zwak maakt, lokt hem uit. 't Is hoog tijd, dat ernstig overwogen worde of hetgeen tegenwoordig in Indië gedaan is voor de defensie wel als afdoende beschouwd mag worden, om den lust tot een aanval op onze koloniën tot een minimum te brengen.

Vroeger gold de leer en het geloof: de naijver der vreemde mogendheden onderling waarborgt Nederland 't behoud van zijn koloniën. In den jongsten tijd heeft de koloniale geschiedenis zooveel uitgestrekte gebieden in Afrika en Azië van meester doen veranderen, dat dit geloof wel prijs gegeven moet worden. 't Is hoog tijd te erkennen, dat wij niet langer mogen vertrouwen op door niets verzekerden, door niemand toegezegden steun.

Zuid-Oost-Azië is van een stillen uithoek der aarde het middenstuk geworden van een wereldstrook van bijzondere bedrijvigheid, waarin Rusland, Japan, China, Noord-Amerika, Groot Brittanië, Frankrijk, Duitschland een voorname rol spelen, maar waarin verder zich het Australische Statenverbond en Nieuw-Zeeland een niet minder belangrijke plaats verworven hebben. 't Is hoog tijd voor Nederland zich een beeld te vormen van de plaats, die het behoort in te nemen als groote mogendheid in die nieuwe staatkundige samenleving.

In den Indischen archipel ontworstelen Inlanders en Chineezen zich aan de suggestie, die van het blanke ras uitgaat.

Die Chineezen, welke zich nog nauw aan China verbonden voelen, hebben de neiging, telkens wanneer zij grieven tegen 't Nederlandsch bestuur hebben, steun te zoeken bij 't Hemelsche rijk. Daarentegen is 't niet onwaarschijnlijk, dat zij, die kunstmatig Chinees gehouden zijn, maar eigenlijk reeds van ouder op ouder Nederlandsch onderdaan zijn, in dit emancipatie-proces liever ten volle Nederlander zullen worden. Wordt den Inlander de overtuiging bijgebracht, dat Nederland eerlijk wil aansturen op een verheffing van de inlandsche maatschappij, dan zal hij onze hand niet willen loslaten, om met een andere mogendheid op avontuur uit te gaan. 't Is hoog tijd om in overweging te nemen in hoever met deze factoren rekening is te houden bij en voor de verdediging van N.-I. tegen vreemd geweld.

Na eeuwen van afzonderlijk handelen van de verschillende mogendheden in het Verre Oosten, sterk gekarakteriseerd in de geheele afsluiting van Japan en China, en in den monopoliegeest van alle koloniseerende mogendheden, breekt de tijd der tegenstelling aan, waarin combinaties tot bondgenootschappen in zwang komen. Zoekt de Europeesche politiek naar verzekering van het evenwicht door alliance en entente, deze zijn ook voor de politiek in Oost-Azië zeker niet zonder beteekenis, waar rechtstreeks hierop gericht is 't Anglo-Japansche verdrag, dat, naar verzekerd wordt, gevolgd zal worden door een Russisch-Japansche overeenkomst, terwijl van een Amerikaansch-Japansche schikking ook al sprake is. De tijd is gekomen voor Nederland om zich af te vragen of het als groote mogendheid in Oost-Azië in zijn isolement mag volharden, danwel zorgen moet deelgenoot in een combinatie te worden, hetgeen dan de verplichting zal medebrengen niet slechts te vragen maar ook iets aan te bieden te hebben.

Nadat Nederland eenige eeuwen aan de kusten der eilanden — behalve op Java — geduldig gewacht heeft, is het eindelijk tot de binnenlanden doorgedrongen. Hierdoor zijn de schatten in ontginning gekomen, die van bodem en kultuur te winnen zijn. Oost-Indië gaat een tijdperk van meer bloei tegemoet. 't Is gerechtvaardigd ons af te vragen, in hoeverre hiermede voor de financieële regeling van 't defensie-vraagstuk rekening gehouden mag worden.

Waar Indië in zooveel opzichten in een nieuw tijdperk van eigen-leven en van samen-leven getreden is, begroeten wij met ingenomenheid de instelling eener staatscommissie, die het vraagstuk der defensie in zijn vollen omvang heeft te overzien en haar conclusiën in voorstellen zal neerleggen. Van haar arbeid verwachten wij in elk geval nuttig effect. Zij zal moeten constateeren, dat de oude banen verlaten dienen te worden, zij zal den stoot moeten geven tot het inslaan van een nieuwe richting.

Mogen wij ook verder gaan en de verwachting uitspreken, spoedig op daadwerkelijk resultaat van haar voorstellen te rekenen? Dit kan natuurlijk niemand doen, zelfs den wensch daartoe mag niemand uitspreken zonder de opvattingen der commissie te kennen.

Hopelijk mogen wij in den aanvang van 1913 het rapport der commissie verwachten. De ministers van binnenlandsche zaken, koloniën en marine zijn als ministers in de commissie benoemd, de heer Colijn voert mede de portefeuille van oorlog, de andere leden zijn meerendeels aangewezen adviseurs van de regeering; als ooit een rapport met goede kansen om regeeringsvoorstel te worden in de wereld is gekomen, is dit dus wel het geval met dat van deze commissie. Maar om diezelfde reden zal het, door de niet te vermijden kritiek, ook, meer dan anders voor soortgelijke rapporten het geval pleegt te zijn, als de opvatting van de regeering besproken worden. Slaagt de commissie erin met zoodanig gezag te spreken, dat 't nationaal gevoel aan haar zijde staat, weet zij haar betoog zoo in te richten, dat zij daardoor geen politieken partijstrijd oproept over een onderwerp dat geen speciale partijzaak is, dan kan zelfs de loop der zaken bij de stembus in 1913 geen overwegenden invloed hebben op de verwezenlijking van haar plannen, elke regeering zal dan het rapport dankbaar aanvaarden als handleiding om het vraagstuk der koloniale defensie tot een goede oplossing te brengen.

Nu mag onze wensch wel luiden, dat de commissie aan de natie de overtuiging moge bijbrengen hoe groot de belangen zijn welke hier op 't spel staan, en dat zij hiervoor niet meer maar ook niet minder vraagt dan noodig is; gelukt haar dit, dan behooren Nederland en Indië niet alleen zonder weerzin, maar zelfs met erkentelijkheid mede te werken tot verwezenlijking van de ontwerpen, die het rapport zal brengen.

In afwachting van de internationale politie, die aan allen vrede door recht zal verzekeren, heeft de mogendheid, welke rijke koloniën bezit, zelf voor de bescherming te zorgen, die haar recht op het vreedzaam bezit ervan verzekert.

G. N.

De Koloniale Landbouwtentoonstelling te Deventer.

De vestiging van de Middelbare Afdeeling van de Koloniale Landbouwschool te Deventer, gaf het Plaatselijk Departement van de maatschappij van Nijverheid aanleiding om de mogelijkheid te onder-

zoeken of eene verzameling van voortbrengselen van Koloniale Landbouw, van werktuigen en gereedschappen daarbij gebezigd, en verder van al datgene, wat met de uitoefening van het landbouwbedrijf in de Koloniën in verband staat, ten dienste van het onderwijs aan deze school bijeen te brengen ware.

Het meende, dat de beste weg om hiertoe te geraken het houden van eene Koloniale Landbouwtentoonstelling zoude zijn.

Nadat men zich van den steun der Regeering daaromtrent had overtuigd, spanden zich de Burgemeester van Deventer, W. H. F. Baron van Heemstra en de heer P. H. van Gronningen, Industrieël en Voorzitter van het Departement Deventer der Maatschappij van Nijverheid, er voor om in ruimer kring belangstelling voor deze tentoonstelling op te wekken en mochten zij er in slagen op een der liefelijkste plekjes aan den IJssel eene tentoonstelling te doen verrijzen, welke van veel blijvend nut voor onze Koloniën zal zijn.

Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden aanvaardde welwillend het Beschermheerschap over deze tentoonstelling en verklaarde zich bereid haar te openen, terwijl de beide Vorstinnen Hare hooge belangstelling toonden door de tentoonstelling met hoogst derzelver bezoek te vereeren.

Om ook de tentoonstelling op wetenschappelijk gebied zoo vruchtdragend mogelijk te maken, werden tal van specialiteiten en van mannen van kennis en ervaring op het gebied van Koloniale aangelegenheden uitgenoodigd enkele conferenties in te leiden, aan welke verzoeken welwillend werd voldaan. Zoo konden wij naast tal van Nederlanders op het podium in het conferentiegebouw enkele buitenlandsche geleerden begroeten, gelijk het lijstje in een der vorige Kol. Weekbladen aantoonde.

Er was daarbij voor afwisseling van leerstof gezorgd.

Doch laten wij thans den lezer uitnoodigen ons te willen volgen op eene wandeling over het tentoonstellingsterrein, waar wij door den Voorzitter van het comité, den heer P. H. van Gronningen, met de meeste welwillendheid werden rondgeleid en voorgelicht.

De tentoonstelling werd gehouden in het Clubgebouw, terwijl voor de conferenties een fraai huisje in Minangkabouwschen stijl was opgetrokken en ook de toegangen tot het feestterrein prijkten met in dezen stijl vervaardigde kiosken. Dit waren zoowat de eenige uiterlijke kenteekenen, dat men met eene Koloniale tentoonstelling had te doen. Het gebouw binnentredende, bemerkte men echter al aanstonds in een geheel ander werelddeel verplaatst te zijn door de groote verscheidenheid van niet inheemsche producten en gereedschappen, versieringen enz.

Al aanstonds voelt men zich dan verplaatst te midden van de meest winstgevende cultures, thee, suiker, kina en tabak en van deze uitstallingen was bijzonder veel werk gemaakt.

Het Kalisyndicaat deed hier op aanschouwelijke wijze uitkomen het verschil in bloei tusschen met kali bemeste planten en onbemeste planten en leverde eene aardige voorstelling van het jaarlijksch kaliverbruik, door een globe, waarvan de evenaar bijna tweemaal was omspannen met centenaarszakken van deze meststof.

Bepaald mooi kwam uit de inzending van de Soekaboemische Landbouwvereeniging, waarin men alles aantrof op het gebied van de cultuur en de bereiding van de thee. Met eene dergelijke verzameling is de op te richten landbouwschool zeker zeer goed ingespannen, daar men de thee kan gadeslaan vanaf het groene blad totdat het product voor de markt gereed is.

Fraaie photo's van de Selectietuinen te Tjinriroean deden ons zien van welk nut de wetenschap voor de theecultuur is geweest, terwijl men uit het groote verschil in stand van de bevolkingsthee en de ondernemingsthee kon zien, dat de Inlander den steun en de voorlichting van den Europeaan zeker niet kan ontberen, ook al is de Javaan geboren landbouwer. Geledderen stopflesschen met monsters thee, op verschillende hoogte gekweekt en in diverse merken, geven ons een denkbeeld van den omvang van de theecultuur op Java. Verder kon men uit photo's de cultuur en de bereiding van thee aanschouwen, waarbij tal van bijzonderheden aan het licht kwamen. Zoo zag men bijv. oorspronkelijk verwaarloosde theeaanplant van Inlanders, die later weder was gerestaureerd door de bemoeienis van het Departement van Landbouw; een bewijs, dat dit departement zijne taak zeer goed opvat.

De suiker was vertegenwoordigd door tal van monsters van diverse fabrieken, terwijl ook aanwezig was een compleet laboratorium voor suikeronderzoek. Hier werd men mede door photo's ingelicht aangaande de suikercultuur en het bouwen van eene fabriek, terwijl enkele platen ons doen zien van welk groot belang de suikercultuur voor de Nederlandsche nijverheid is, daar wij de teekeningen te aanschouwen kregen van enkele door de Firma Stork en Co. te Hengelo geleverde complete suikerinstallaties, waaronder die voor de reusachtige fabriek Djatiroto.

Bijzonder goed verzorgd was de inzending van Kina van de Gouvernementskina-onderneming te Tjinriroean. Deze verzameling begon met een compleet herbarium, waarbij men naast het groene blad, den bast met zijne chemische samenstelling kon aanschouwen.

Verder zagen wij eene fraaie collectie succerubrabast in pijpen van 1 M. lengte, terwijl mede aanwezig was een stronk van een boomstam uit het oorspronkelijke Ledgerzaad gekweekt. Verder trof men de gereedschappen bij de cultuur in gebruik aan, alsmede eene collectie schadelijke insecten met de door deze aangerichte verwoestingen. Het instructieve van deze kinaverzameling werd nog verhoogd door fraaie photo's, waarop men de kinacultuur zag afgebeeld vanaf het tijdstip der ontginning tot het transport der balen gedroogden bast. Zeker mogen hier niet onvermeld blijven de photo's van vier mannen, die zulke uitnemende diensten aan de Java-kinacultuur hebben bewezen, n.l. Ledger, Hasskarl, Junghuhn en De Vrij. Zooals bekend, rust het stoffelijk overschot van de beide laatsten te midden der Kinatuinen op den Tangkoeban Prahoe.

Een aardig toekomstbeeld voor de kinacultuur zien wij in de werkzaamheden van schoolgaande kinderen in de tuinen. Daar moet het heen: den Inlander opvoeden tot landbouwer en hem daarvoor van jongsaf het noodige theoretisch en practisch onderricht geven. Wij hadden eenige maanden geleden het genoegen de gouvernementskinaonderneming te bezoeken en de gunstige resultaten te aanschouwen met dit landbouwonderricht aan de spes patriae verkregen.

De Javatabak prijkte met zeer fraaie en volledige inzendingen, terwijl de wereldberoemde Deli-dekblad schitterde door afwezigheid. Dit laatste is zeker te bejammeren, daar het toch ook wel in de bedoeling van de op te richten school zal liggen de jongelieden op te leiden tot Deli-tabakplanter. De voornaamste inzendingen van tabak waren te danken aan de Klatensche cultuurmaatschappij en de Cultuurmaatschappij Wedi-Birit, welke maatschappijen met 57 monsters uitkwamen. Ook de Landbouwmaatschappij Oud Djember had zich niet onbetuigd gelaten. Eene volledige collectie photo's leverde een aanschouwelijk beeld van de cultuur en van de verschillende plagen, die deze bedreigen, terwijl men er mede de kruisingsproducten van de Javatabak kon zien. Jammer dat aan deze inzendingen nog een herbarium ontbrak.

Onder de Voedingsmiddelen was aan de rijst de eereplaats ingeruimd en was dit gewas vertegenwoordigd door inzendingen uit den Selectie-tuin te Buitenzorg, welke monsters bevatten van alle rijstsoorten van onzen Archipel; verder monsters van de Nederl. Handelsmaatschappij.

Ook hier kon men al het verdere wetenswaardige op het gebied der rijstcultuur uit photo's aanschouwen, terwijl mede tal van landbouwgereedschappen waren uitgestald. Verder waren alle andere voedings- en genotmiddelen vertegenwoordigd, terwijl de vezel-cultuur en industrie, die in den laatsten tijd, vooral door het jongste vezelcongres te Soerabaja, zoozeer de aandacht heeft getrokken, goed waren uitgestald en toegelicht.

De meeste inzendingen waren van het Nederl.-Indisch Landbouwsyndicaat te Soerabaja. Gaarne hadden wij hier een ruimere sorteering touwsoorten aangetroffen.

(Wordt vervolgd).

Uit de O.-I. Mail.

Ernstig ongeluk. Van den Resident van Bantam werd te Batavia 19 Juni j.l. het volgend telegram ontvangen:

„Gisteren is de houten noodbrug bij Tjiapoe in den weg Tjiomas—Mandalawangi, afdeeling Pandeglang, door eene groote ophooping van menschen bij het wegbrengen van bedevaartgangers, gedeeltelijk ingestort, waardoor 50 personen in het diepe ravijn terecht kwamen. Door dit ongeval werden 18 personen gedood en 22 gewond, waarvan twee zwaar, meest vrouwen en kinderen.

Het resultaat van 's Landvoogds reis. Naar de Indische bladen melden, zal de reis van den Landvoogd van groot nut zijn voor de wegenverbetering. Van overal kwamen berichten, dat hard aan de

wegen, waarlangs de landvoogdelijke auto zal rijden, wordt gewerkt. Ook de erven der Inlanders krijgen een extra schoonmaak-beurt.

De taak van den Gouverneur-Generaal. In een hoofdartikel in het Soer. Hblad betoogt de heer Van Geuns, dat de Landvoogd nu de tweede helft van zijn bestuursperiode zou kunnen dienstbaar maken aan de verbetering van de hygiënische toestanden in Ned.-Indië. Totnutoe zijn die z.i. sterk verwaarloosd.

„Het beleid van den Gouverneur-Generaal Van Heutsz maakte Indië politiek gezond. De heer Idenburg zou Indië op hygiënisch gebied vooruit kunnen helpen", meent schrijver.

Secretaris van den assistent Resident. Naar De Java-Bode vernam, is te Batavia tot secretaris van den Ass.-Resident, den heer Canne, voor den tijd van zes maanden benoemd de heer G. A. F. J. Oosthout, gepensionneerd Resident.

De wegen op Sumatra. Het Soer. Hblad vernam, dat de voor de bestuurszaken op de Buitenbezittingen toegevoegde controleur Knaap, een dienstreis naar Sumatra zou maken, ter bestudeering van de verkeerswegen op dat eiland. Hierover zou in Juli een conferentie plaats hebben, welke bijgewoond zou worden door den Landvoogd, den heer Knaap, adviseur Fryling en den inspecteur van verkeerswegen Van Dreveldt.

De overplaatsing van den heer Borel houdt nog steeds de Indische gemoederen in beweging

De Java-Bode schrijft o.a.:

„Waarom de heer Borel moest worden overgeplaatst, is door de regeering niet duidelijk gemaakt. Er dient meer licht over deze zaak te worden verspreid, vooral omdat de regeering den schijn op zich heeft geladen, dat haar motieven den toets van eerlijke critiek niet kunnen doorstaan."

Inbraak in 's Landskas te Bandoeng. Te Soerabaja zijn 25 Juni gearresteerd de gebroeders Bakkerus, vrienden van Kuhn, die nog gezocht wordt in het Modjokertosche. De verdenking tegen dezen is thans zeer sterk. Verder werd gearresteerd de Inlander Moekidin, die altijd in hun gezelschap was.

De inbrekers wisten 10.000 gulden uit 's lands kas te Bandoeng te bemachtigen.

Ontevreden. De Locomotief van 19 Juni meldt, dat er ontevredenheid heerscht onder de Europeesche politie, omdat de tractementen te laag zijn. Vooral zijn de commissarissen gegriefd door het uitkomen van Nederlandsche politie-ambtenaren die in rang worden voorgetrokken.

Troepenbeweging. Het Bat. Niewsblad van 26 Juni j.l. meldt:

In verband met de a.s. Chineesche feesten, vertrokken heden van Willem I op eene z.g. „meerdaagsche oefening", welke ongeveer 14 dagen zal duren, een compagnie Amboineezen en 60 Europeanen. Deze troep splitst zich in kleinere afdeelingen, welke naar verschillende richtingen oprukken.

Vanuit Salatiga vertrekt het grootste deel van het garnizoen, hoofdzakelijk cavalerie, welke naar alle kanten uitzwermt.

Twee compagnieën infanterie, van Magelang op „meerdaagsche oefening" naar het Semarangsche en te Willem I doortrekkend, werden in laatstgenoemde plaats in kleine afdeelingen gesplitst, welke de opdracht hebben, overal te patrouilleeren. Slechts een klein deel van het garnizoen bleef te Malang achter.

Het patrouilleeren zal tot den vierden Juli duren, tegen welken datum de feesten achter den rug zijn.

Wat den Oosthoek betreft diene het volgende: Tot heden werden nog slechts door één gewestelijk bestuurshoofd troepen aangevraagd; de mogelijkheid bestaat echter, dat andere residenten, in wier gewest feesten zullen worden gevierd, dit voorbeeld alsnog zullen volgen.

Voorloopig is er alleen van Kediri bericht binnen, en zal dus t. z. t. daarheen een kleine afdeeling op „meerdaagsche oefening" gaan.

Wij nemen deze gelegenheid nogmaals te baat, zegt het blad, om de Chineesche ingezetenen aan te sporen, de orde geen moment te overtreden, daar dit voor hen weer onaangename gevolgen zou kunnen hebben.

Volgens een gerucht, zou de cavalerie van Salatiga Semarang aandoen. De troepen zullen te Samarang arriveeren, wanneer de Chineesche feesten beginnen.

Ook te Soerabaja werden 28, 29 en 30 Juni in verband met de Chineesche feesten, op verschillende plaatsen in de omgeving troepen geconsigneerd. Maatregelen waren getroffen met de S.S. voor eventueele spoedige troepen-verplaatsing.

De vervulling van Technische betrekkingen in Indië door Nederlanders. Onder dit hoofd bespreekt Technicus in 't Bat. Nieuwsbl. van 11 en 12 Juni o.a. de uitgaven van het Informatie-Bureau der vereeniging „Oost en West" en besluit met te zeggen:

„Het is te hopen, dat de onderwerpelijke serie werkjes in ruimen kring worde verspreid en vooral in die omgevingen, waaruit de adspirant technici voor onze koloniën worden gerecruteerd. De onderwerpelijke boekjes zijn natuurlijk ook in de bibliotheek van de Technische Hoogeschool aanwezig, zij hebben daar reeds de aandacht getrokken en menig student gaat nu met zich zelf te rade of hij een vast afgebakende betrekking met ruime vooruitzichten aan gene zijde van den Oceaan zal verkiezen, boven een langzaam en na wanhopig lang ploeteren verkregen redelijk bestaan in het moederland.

Al zijn de aanvangssalarissen in onze koloniën zeker wel voor verbetering vatbaar, toch steken deze nog hemelsbreed af bij die in het moederland, waar de jonge ingenieur al heel blijde mag zijn, zoo hij zich in de eerste jaren met één honderd gulden per maand gehonoreerd ziet.

Zonder twijfel zullen de door „Oost en West" uitgegeven werkjes strekken tot het zelfonderzoek van jonge studenten en ingenieurs en tot vermeerdering van den lust hun krachten te wijden aan den vooruitgang van onze schoone koloniën, welke bij voorkeur het arbeidsveld moeten worden en blijven van jonge, energieke Nederlanders."

De Redactie van het blad voegt als Naschrift daaraan toe:

„Wij hebben aan vorenstaand artikel gaarne een plaats gegeven, omdat de schrijver geleid werd door de gedachte aan Indië op elk gebied de beste krachten te geven, die het in zijn dienst noodig heeft. Zoo lang wij hier in Indië de inrichtingen missen, welke voor opleiding binnen eigen grenzen noodig zijn, dient bij de vraag in Nederland er op gelet te worden, dat Indië waar krijgt voor zijn geld. Toch moet het einddoel blijven: dat Indië zich zelf voorziet, pas buitenaf zoekt als de eigen middelen tekort schieten."

Wat beleid vermag. Bij de bestrijding van cholera en pest stuiten de geneesheeren vaak op verzet, of althans op gebrek aan medewerking bij de Inlandsche bevolking, die het nut van voorzorgsmaatregelen tegen deze plagen niet begrijpt. Een wetenschappelijke verklaring baat daar zoo goed als niet.

De Dokter-Djawa in de residentie Djocjakarta verzon daarom, toen daar cholera voorkwam, het volgende verhaal om de desinfectie der putten met kalium-permanganaat bij de bevolking ingang te doen vinden:

Ieder jaar gaat de Lara Kidoel, een verbannen prinses van het Solosche Hof, uit de grot bij Tjilatjap, waar zij gehuisvest is, een reis maken naar Solo. Om niet zonder gevolg aldaar aan te komen, deponeert zij in verschillende putten, die zij passeert, hare excrementen.

Ieder, die water uit zoo'n put drinkt, begint te braken en krijgt diarrhee, waaraan hij of zij overlijdt. De doode gaat mee in het gevolg van de Lara Kidoel.

De Dokter-Djawa toonde het volk de onzuiverheid van het putwater, en beweerde, dat de zichtbare verontreinigingen de excrementen waren van de verbannen prinses.

Hierna voegde hij een weinig kalium permanganaat toe, waarop alle verontreinigingen bezonken. Het heldere water schonk hij af en beweerde, dat dit water van het Gouvernement was, dat geheel onschadelijk was.

Het gevolg was, dat hij in zeer korten tijd alle pakjes met permanganas kalicus kwijt raakte, daar hij het vertrouwen der Inlandsche bevolking had gewonnen door boven beschreven, eenvoudige, plastische voorstelling.

De adjunct-inspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, de heer J. van Heel, die dit verhaal mededeelt in het Tijdschr. v. B.B., voegt daarbij de volgende sage, die de regent van Temanggoeng hem vertelde:

Een Inlander was in het bezit van een duif, die eens een gesprek afluisterde van twee booze geesten.

De eerste geest sprak: „Ik verspreid ziekte en dood rondom mij door mijn vergif in het water te mengen. Ieder, die van dit water drinkt, gaat dood aan braken en diarrhee."

De tweede geest sprak: „Ik breng ziekte en dood aan, door mijn vergif te geven aan ratten, die het overbrengen op de menschen."

De duif bracht dit verhaal over aan haar baas, die het op zijn beurt verhaalde in den kring der ouden en wijzen der dessa.

Lang werd beraadslaagd over de wijze, waarop men maatregelen kon treffen, om het kwaad te bestrijden, niemand wist wat te doen.

Eindelijk kwam de oudste uit de dessa ook ter vergadering, en werd hem om raad gevraagd.

Deze raad luidde: ,,Komt zoo weinig mogelijk in aanraking met water en ratten, en zoo gij er mede in aanraking komt, dan kan slechts het vuur U redden. Neemt dus nooit anders dan gekookt water tot U, en verbrandt alle ratten, die gij vindt."

Beide sagen, naar omstandigheden gewijzigd, kunnen ook elders dienst doen, en zullen allicht meer uitwerken, dan theoretisch wetenschappelijke redeneeringen, waarvan de zin den Inlander veelal ontgaat.

Suriname.

Aan de West van 28 Juni ontleenen wij het volgende:

„De gouverneur heeft een ontwerp ingediend, om de balata-verordening in dien zin te wijzigen, dat het mogelijk wordt concessies voor minder dan een jaar te verleenen.

Ingevolge de bestaande balata-verordening mogen er geen concessies tot exploitatie van balata worden uitgegeven voor minder dan één jaar.

Zooals den Kolonialen Staten bekend is, was eene herziening der balata-verordening in ruimen zin in studie genomen en is een rapport daarover van den wd. administrateur van financiën en den tijdelijk houtvester ingediend.

Aan dat rapport zijn vastgeknoopt voorstellen ter verbetering van het bedrijf en tot herziening van de bepalingen op de uitgifte van terreinen in concessie tot exploitatie van balata.

Het rapport getiteld „Het Balata-Vraagstuk in Suriname" werd aan de Koloniale Staten en aan het opperbestuur bereids toegezonden. Door den minister van koloniën werd het in handen gesteld van eene commissie van deskundigen. Gelijk uit dat rapport blijkt, behoeft de tegenwoordige regeling van de uitgifte van domeinland in concessie tot exploitatie van balata een algeheele wijziging.

Ook indien het in het rapport aanbevolen stelsel niet geheel en al wordt aangenomen, zal de balata-verordening in haar ouden vorm onmogelijk behouden kunnen blijven.

Het hoeft wel geen betoog, dat het nog wel eenigen tijd zal duren, alvorens een dergelijke omvangrijke reorganisatie haar beslag krijgt en de overgang zoodanig geregeld zal moeten worden dat dit niet gepaard gaat met het stop zetten van het balata-bedrijf.

In verband hiermede komt een geleidelijke overgang van de oude tot de nieuwe voorschriften wenschelijk voor, en zal, gelijk is uiteengezet in meergenoemd rapport, ook voor het seizoen 1913 op de gewone wijze voortgegaan moeten worden met de uitgifte van concessies, doch is het noodzakelijk dat deze concessies afloopen vóór de voorbereiding voor de exploitatie volgens de nieuwe regeling, welke verwacht wordt na afloop van het seizoen van 1913 te zullen kunnen aanvangen.

Er bestaat dan alle zekerheid voor de geregelde voortzetting van het bedrijf en de arbeidsquaestie kan voldoende worden geregeld.

Het bovenstaande maakt het noodzakelijk aan het bestuur de mogelijkheid te openen tot het verleenen van concessies voor minder dan één jaar, daar anders de Gouverneur, ter voorkoming van groote complicatie bij den overgang tot het nieuwe systeem van uitgifte, genoodzaakt zou zijn alle aanvragen om concessie, die na ultimo September van dit jaar gevraagd worden, af te wijzen.

Aan de in dit jaar te verleenen vergunningen tot onderzoek naar de aanwezigheid van balata, behoort dus ook het recht van voorkeur te worden verbonden tot het verkrijgen van concessie, voor niet langer dan tot het seizoen van 1913, d. i. tot ultimo September van dat jaar. Aangezien bedoelde vergunningen voor het eerst worden uitgegeven op 15 Juli e.k., is het dus wenschelijk, dat de hierbij aangeboden verordening vóór Juli e.k. tot stand komt.

Zoodoende zal er alle tijd zijn om het nieuwe ontwerp samen te stellen en ampel te bespreken en den overgang geleidelijk te maken."

Zoodra wij de gelegenheid hebben gehad kennis te maken met bovengenoemd rapport, dat, naar ons is medegedeeld, een zeer degelijk stuk werk moet zijn, zullen wij daarop terugkomen.

Volgens berichten in de Surinaamsche bladen is het rapport door den Minister van Koloniën in handen gesteld van eene commissie bestaande uit de heeren Dr. D. Bos, den gewezen voorzitter van de Suriname-Commissie, prof. van Romburgh en den heer Salverda, Domein-inspecteur, ten einde inzake bedoeld vraagstuk te adviseeren.

⁂

In verband met hetgeen wij in het vorige nummer schreven over de bolletrie, maken wij hier melding van het gevoelen van een ingenieur, met wien wij de zaak bespraken. Het is volkomen juist — zeide hij — dat bolletrie weinig aan afslijting onderhevig is; daarbij is het zeer weinig gevoelig voor veranderingen in den vochtigheidstoestand der lucht. Het is dus als het ware aangewezen voor bestratingen. Voor Suriname zou het een uitkomst zijn, als een onzer groote steden het hout voor dit doel kon gebruiken. Zou Amsterdam, dat steeds in nauwe betrekking tot Suriname heeft gestaan, niet de proef kunnen nemen? Of zou dit meer op den weg liggen van onzen wethouder Dr. Lely, oud-gouverneur van Suriname?

⁂

Van het bericht in De Surinamer, dat prof. van Vollenhoven aangezocht zou zijn om advies uit te brengen naar aanleiding van het rapport der Suriname-Commissie, is bij het bestuur alhier totdusverre niets bekend, zegt De West van 18 Juni.

⁂

Naar De West van 25 Juni verneemt, heeft de heer Resida een klacht ingediend tegen de luitenants Van Hengel en Nagtegaal, naar aanleiding van de ondervonden behandeling (of mishandeling) bij de bekende militaire expeditie naar Lawa.

⁂

In ons vorig nummer deden wij de vraag welk percentage van de nieuwe bezending déporté's naar Cayenne wij in Suriname zouden zien aankomen. In verband hiermede vestigen wij de aandacht op een deel van de correspondentie uit Cottica aan De West van 28 Juni:

„De Fransche vluchtelingen laten zich op klaarlichten dag zien. Op 10 Juni werden drie dier heeren op den communicatieweg van Charlottenburg naar Ephrata gezien. Ze lagen in hun hangmatten te slapen. Het is ook niet te verwonderen, dat er telkens corjalen hier vermist worden. Kan men geen premies uitloven aan menschen, die deze rustverstoorders aanhouden?"

⁂

Naar de Surin. bladen vermelden, heeft de kantonrechter, uitspraak doende in de zaak Crediet — zie ons nummer van 4 Juli — den beklaagde veroordeeld tot een maand gevangenisstraf met de kosten. Er is dadelijk appèl aangeteekend.

⁂

Dezelfde bladen deelen mede, dat door den Gouverneur, naar aanleiding van het hernieuwd verzoek van den heer S. Bueno Bibaz — mede namens tal van handelsmenschen en anderen — om het verbod van beslag op ambtenaarstractementen op te heffen, bij den minister van koloniën op een beslissing in gunstigen zin is aangedrongen.

⁂

Paramaribo zal spoedig een derde lucifersfabriek zien verrijzen.

⁂

Op 14 Augustus 1911 werd te Paramaribo de Britsch-Indiër Bunsee door zijn landgenoot Mahadew op straat met een mes verwond, tengevolge waarvan hij denzelfden avond overleed.

Den 19en d.a.v. verscheen in Onze West een artikel, geteekend S., waarin Seetal Persad, hoofdtolk bij het immigratie departement, beschuldigd werd de hand in den moord te hebben gehad. Seetal Persad en Lutchman Sing, die mede in het stuk was genoemd, dienden een aanklacht wegens laster in tegen mevr. Schneiders, de schrijfster van het stuk.

De verslagen der zittingen vullen tal van kolommen in de Surinaamsche bladen. Het Hof behandelt de zaak in alle details in de hoop dat de onder een deel der Britsch-Indische bevolking heerschende, kunstmatig aangekweekte gisting zal ophouden wanneer men op alles licht laat schijnen en geen enkel punt onoderzocht laat.

De Ambtenaar van het Openbaar Ministerie eischte — als verzachtende omstandigheid aannemende be-

klaagde's groote oppervlakkigheid — veroordeeling tot zes maanden gevangenisstraf.

Hoe de zaak ook moge afloopen, een einde aan de agitatie zal er niet gemaakt worden. Het zou van een niet te rechtvaardigen optimisme getuigen wanneer men meende dat gisting te overwinnen is, wanneer de fermenten niet verwijderd kunnen worden. Voor korten tijd moge men een schijnbare rust waarnemen, maar men zij ervan verzekerd, dat de woelingen spoedig weer zullen aanvangen.

Curaçao.

In ons weekblad van 16 Mei j.l. no. 20 werd de hoedenvlechterij te Curaçao in een hoofdartikel besproken en aangaande de levering van minstens eenige honderden hoeden binnen een aangegeven tijd door ons de vraag gesteld of daartoe op Curaçao eene goede organisatie te treffen zou zijn.

De Amigoe di Curacao antwoordt hierop:

„Wat een vreemde vraag is dat nu! Wel wis en zeker kunnen hier contracten worden afgesloten voor levering zelfs van duizenden hoeden binnen een bepaalden tijd. Dat gebeurt toch herhaaldelijk. Hoe zou het anders mogelijk zijn, dat wij het vorig jaar voor een half millioen aan hoeden uitvoerden.

Als iemand inlichtingen verlangt is hij bij den leider van den vlechtcursus, den Heer H. J. Cohen Henriquez, aan een zeer goed adres".

Het doet ons veel genoegen, bovenstaande verklaring te mogen ontvangen, toch was onze vraag niet zoo vreemd, want wij weten dat een groothandelaar in hoeden hier ter stede, eenige jaren geleden eene groote bestelling van hoeden die naar Duitschland moesten verzonden worden, niet uitgevoerd kon krijgen tegen het seisoen omdat de beschikbare voorraad voor Amerika en Oostenrijk was bestemd. Kan nu in het vervolg eene dergelijke bestelling wel uitgevoerd worden, het zal niemand meer genoegen doen dan ons. Wij meenen dat de fijne, zorgvuldig bewerkte en goed gebleekte hoeden, hier in Nederland het meest gevraagd worden, en in warme zomers, zooals de tegenwoordige, gereeden aftrek zullen vinden, al komen zij dan wat hooger in prijs dan de grovere soorten.

⁂

Als een staaltje van de groote droogte op Bonaire vermeldt de Amigoe het navolgende:

Op Kralendyk is van 1 Jan. 1912 tot 1 Juni ll. 5.8 mM. gevallen, en op Rincon 19.5 mM.

In het vorig jaar in dien zelfden tijd te Kralendijk 227.9 mM., en te Rincon 261.9 mM.

⁂

Bij al de groote ellende, die op Bonaire door het mislukken van den maisoogst heerscht, is het opwekkend van een ander eiland St. Eustatius in eene correspondentie in de Amigoe te lezen, dat het Nederlandsche kapitaal zich in de katoen cultuur aldaar schijnt te willen betrekken.

Voor dit eiland is nog een toekomst weggelegd; doeltreffende uitgaven in het belang van de scheepvaart, al is deze nog gering, moesten niet op de Kol. begrooting geschrapt worden, zooals onlangs is geschied met een post van f 5000 voor verlenging van den aanlegsteiger te St. Eustatius met 18 meter. De Kol. Raad zag de noodzaak van deze verlenging niet in, men moet zuinig zijn in gesubsidieerde koloniën.

⁂

In een correspondentie in de „Curaçaosche Koerier" wordt hoopvol geschreven over den aanstaanden katoenteelt, op het eiland St. Martin, de regentijd was daar reeds ingetreden.

Als het daar nu maar, ter wille van de zoutindustrie, niet te veel regent!

Zoo blijft er voor onze Antillen steeds wat te wenschen over.

⁂

De Amigoe meldt:

„Is de hoedenvlechterij hier een hulp in den nood, zij zou het ook zijn op de eilanden, als de vlechtindustrie ook daar meer algemeen was.

Op Bonaire komen er echter minder vlechtsters op den cursus dan vroeger, omdat het stroo zeer slecht is, zoodat de helft moet worden weggeworpen en de hoeden op die manier te veel aan materiaal kosten en te weinig winst geven.

Kan daar niet in worden voorzien?"

Wij zouden zeggen: beter stroo zenden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Handel in Inlandsche vrouwen. De Inlandsche pers wijst op de volgende schandelijke handelingen, welker beschrijving reeds eerder in onze rubriek Uit de O.-I. Mail van de Pr.bode werd overgenomen: De Soendaneesche vrouw geniet, over het algemeen genomen, de belangstelling van velen, zoowel in het land zelf, als daarbuiten.

Zoodra hebben zij haar land niet verlaten, of zij kunnen al heel spoedig een huwelijk aangaan, en daarbij een vrij groote huwelijksgift bedingen.

Eenige Palembangers echter maken nu van dezen toestand gebruik, om daar voor zichzelven geld uit te slaan, en trekken daarvoor naar de Preanger-regentschappen. Zij huwen daar een viertal vrouwen tegelijk, hetgeen volgens de godsdienstige begrippen geoorloofd is, reizen daarna naar Palembang terug, en zetten hunne echtgenooten dan tegen een winst van *f* 200 a *f* 300 van de hand.

Teneinde goed succes te hebben, en de huwelijken op gemakkelijker wijze te kunnen sluiten, nemen de bedoelde Palembangers bij hun vertrek naar de Preanger de noodige snuisterijen mede, waarop de Soendaneesche vrouw gesteld is, en laat deze op die wijze in den val loopen.

De taal zelve spreken die Palembangers niet; zij nemen daarom een tolk mede. Bezoeken worden dan afgelegd ten huize van personen, waar jonge meisjes of jonge weduwen verblijf houden en, nadat de kennismaking eenigen tijd heeft geduurd volgt gewoonlijk wel een huwelijk. Dit heeft op legale wijze plaats door den geestelijke, en de mannen zijn dus voorzien van een wettig huwelijksbewijs, hetgeen een optreden van de politie machteloos maakt.

FEUILLETON.

Hoe Pomboe zich meldde.*)

Hij was weer gevlucht, trekkend van schuilplaats tot schuilplaats. Nooit lang op dezelfde plaats vertoevend, want wie was er zeker voor een patrouille der Kompenie? En al zou geen man van Kapoendoek, zijn eigen landschap, hem licht verraden, er waren zoovele vijanden daarbuiten, die nu van de gelegenheid gebruik maakten om den vluchteling niet alleen van alles te berooven, maar ook wel gaarne zagen, dat hij door een soldatenkogel aan zijn einde zou komen.

Dat hij levend in de handen eener patrouille zou vallen, of dat hij zich eigener beweging zou melden was hun begeerte niet. Want, wisten zij veel van Pomboe te vertellen, deze wist ook veel van hen, van geborgen geweren, van heimelijk verkochte slaven, van gestolen paarden. Kwam Pomboe in onderwerping, dan zou hij zeer zeker hun schuldenregister eens openen en dat wilde men liever niet. Daar kwam nog dit bij: Gebeurde er ergens een diefstal of een moord, dan kreeg steeds Pomboe de schuld. Dat was zoo gemakkelijk; hij kwam zich toch niet verantwoorden.

Vroeger kon er niets voorvallen, of de voortvluchtige radja van Lewa had het gedaan. Nu was Pomboe de man, wien men alles ten laste legde, al was hij er dood-onschuldig aan.

't Was dus in het belang van zeer velen, dat Pomboe zich niet meldde. Men maakte hem dus steeds bang voor de Kompenie. „Man, als je je meldt, dan ga je aan 't touw als een gewone slaaf, in de donkere gevangenis; dan wordt je geslagen als een hond, en 't eind is: verbanning van je eiland."

Geen wonder dus, dat hij leefde in gestadigen angst. Hij was geen djahat van Atjeh, steeds er op uit, de Kompenie te benadeelen of te bevechten. En wat had hij daar anders dikwijls prachtig de gelegenheid voor!

Maar, dat wilde hij niet. Alleen wanneer men hem overviel, durfde hij wel te schieten, want aan persoonlijken moed ontbrak het hem niet. Hij kon niet begrijpen, waarom de Kompenie hem niet met rust liet. Zijn eenigste zoontje was gesneuveld bij den eersten overval. Zijn dochtertje was onderweg, op zijn zwerftochten, van ontbering gestorven. Zijn veestapel was verdwenen, hetzij door de Kompenie buitgemaakt, hetzij door zijn vijanden geroofd.

Wat wilde men toch van hem, dat men hem steeds bleef opzoeken en trachten in handen te

*) Overgenomen uit een ons toegezonden brochure: **„Pacificators in Midden-Soemba"**, door H. C. ZENTGRAAFF, Red.-Verslaggever der *Nieuwe Soer. Crt.* (*Red.-Com.*).

Vervloekt! Vervloekt! Onder dit hoofd komt het navolgende bericht voor in de D j a w a T e n g a h van 16 April 1912 no. 88:

Zondag 15 April j.l. zat ter zijde van den weg te Karangtempel (hoofdplaats Semarang) eene Inl. vrouw smartelijk te weenen.

Zij was afkomstig van de dessa Tjendono (Koedoes-Semarang), en naar de hoofdplaats vertrokken met het doel hare beide dochters, met name M i d j a h en S a r i d j a h, te zoeken, die vermist werden. Na overal tevergeefs inlichtingen te hebben ingewonnen, kwam zij op het denkbeeld om in de loods der contract-koelies navraag te doen en vernam toen, dat hare beide dochters naar Djambi waren vertrokken.

De moeder kwam dus te laat!

Schande voor Ned.-Indië, zegt de schrijver, die zulke toestanden van verkoop van vrouwen toelaat en duizendmaal zij vervloekt het stelsel van werving, al staat dit dan ook onder contrôle van een emigratiebureau.

De Bataviaasche kampong. Zooals bekend, staat aan het hoofd van elke kampong in de gemeente Batavia een persoon, die den titel voert van B e k. Veel schoolkennis heeft die man in den regel niet opgedaan; sommigen hunner kunnen zelfs niet lezen en schrijven, en, wat erger is, zij schijnen hunne ooren en oogen maar niet te willen gebruiken.

Worden personen in de kampong door eene besmettelijke ziekte aangetast, dan bemoeit de B e k zich daarmede in het geheel niet en kennisgave daarvan aan de autoriteiten acht hij geheel en al overbodig. Wordt er gevochten, of hebben scheldpartijen plaats, hetgeen nog al eens voorkomt, dan is de B e k doof en blind en geeft hij er de voorkeur aan om rustig op zijne stoel in de woning te blijven schommelen.

En omdat het volk weet, dat de B e k nu eenmaal zóó is, neemt de overmoed toe en laat men het hoofd maar voor hetgeen hij is.

Intusschen speelt men hazard, laat soms hanen vechten, en de vrouwen in het spel zijn niets beter dan de rest. Wanneer men dus verneemt, dat te Batavia de onveiligheid toeneemt en tal van groote diefstallen plaats vinden, dan verwondere zich daarover niemand en zoeke men de schuld bij het gebrek aan plichtsbesef aan de zijde van den B e k.

Maar waar blijven dan toch de geestelijken met hunne actie, vraagt de schrijver in de D j a w a T e n g a h van 16 April 1912, no. 88.

Is de p e n g o e l o e er dan alleen maar voor het sluiten van huwelijken en het afgeven van huwelijksbewijzen, en de I m a m alleen voor het houden van de preek in de M i s s i g i t op Vrijdagmorgen? Dient de m o d i n slechts voor bewaking van het kerkgebouw en voor den oproep tot het gebed? Wat heeft het publiek aan zulke geestelijke functionarissen, wanneer zij geen invloed kunnen uitoefenen en het volk niet weten op te wekken tot goede handelingen?

Zij zijn waardelooze instrumenten, die goed zouden doen in de leer te gaan bij de Christen-geestelijken, die ten minste altijd trachten plichtmatig op te treden en aan de gemeenteleden het goede voor te houden.

De Inlandsche geestelijken zijn of te lui of te moe om hunne taak behoorlijk te vervullen en dientengevolge neemt het aantal b o e a j a ' s ter hoofdplaats Batavia zoo sterk toe.

Ongelukkigerwijze moet hieraan worden toegevoegd, dat vele Inlandsche Christenen dit slechte gilde versterken en dat de bijgebrachte Christelijke beginselen allesbehalve tot hun recht komen.

Te Depok gaat men wel naar de kerk en doet men wel veel aan het gebed, doch des te meer is het te betreuren, dat zoovele van de zoogenaamde godsdienstige lieden in aanraking komen met de Justitie, wegens het in omloop brengen van valsch geld.

De toestanden in de Bataviasche kampong zijn derhalve nog verre van normaal en de schrijver, die zich B a t a v i a a n teekent, wijt zulks aan het feit, dat de zielen van de bewoners, zoowel Inlanders, Chineezen als Europeanen, zoo door en door bedorven zijn en betreurt dat het onderwijs tot heden die toestanden niet heeft kunnen verbeteren.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De heer Tien-Siang-Kung, ter hoofdplaats Semarang. In de D j a w a - T e n g a h van 15 April j.l. no. 87, wordt de aankomst vermeld van den heer T i e n S i a n g K u n g (Kung Tien Siang), en hem welkom te Semarang geheeten.

Deze Chineesche persoonlijkheid, zegt de schrijver, is in alle opzichten een gentleman, voor wien men zijn hoed kan afnemen, en die, wat algemeene ontwikkeling betreft, voor geen Europeaan behoeft onder te doen. Het zal hem dan ook zeker niet verwonderd hebben, ter hoofdplaats Semarang door de Indische autoriteiten met behoorlijke onderscheiding te zijn ontvangen. Ook ter hoofdplaats Soerakarta viel hem van de zijde van den Resident en van den S o e s o e h o e n a n een aangename ontvangst ten deel, en gaf eerstgenoemde zelfs den heer Happé als geleider mede, ten einde den gast gelegenheid te geven van alles kennis te nemen, wat hen belang inboezemde.

Volgens D e V o r s t e n l a n d e n, is de heer T i e n S i a n g K u n g een ambtenaar van het Ministerie van Financiën in China en zou hij recht hebben op het voeren van den titel van Excellentie.

In gezelschap van den heer Happé bezocht hij den Kraton, maakte een tocht met de auto van den S o e s o e h o e n a n, en ontving van dezen zelfs diens portret. Ook nam hij deel aan een jachtpartij, bij welke gelegenheid een hert werd geschoten.

De heer T i e n S i a n g K u n g is in werkelijkheid werkzaam aan de Chineesche Bank, een financieële instelling, welke Bank- en Muntbiljetten uitgeeft, het best te vergelijken met onze Nederlandsche Bank en Javasche Bank.

Het hoofdkantoor is gevestigd te Shanghai, terwijl in alle hoofdplaatsen van de provincies een bijkantoor is gevestigd. Buiten China, zooals te Singapore, zijn agentschappen gevestigd, die de belangen der Chineesche Bank behartigen, en nu is het doel der reis van den heer T i e n S i a n g K u n g om dergelijke agentschappen op te richten op de hoofdplaatsen Batavia, Semarang, Soerabaja, en, zoo mogelijk, ook elders in Ned.-Indië.

De reis wordt evenwel ook op andere wijze dienstbaar gemaakt, en wil de heer T i e n S i a n g K u n g trachten zijne Indische landgenooten op te

---

krijgen? Dat was geen gunstig teeken, en vluchten bleef dus het eenigste. Want het was beter te sterven als vrij man in het bosch, dan te leven als een gebondene in de gevangenis.

Maar ook dit vluchtend leven was zoo zwaar voor hem. Hij raakte er nu wel langzamerhand aan gewoon, maar prettig was toch anders. Hij was ook een groot man, een man van aanzien geweest. Hoewel van slavenafkomst, was hij toch machtiger dan menig man van adel. Zijn moeder was als a t a w a n g a n t i (geleide-slavin) in Kapoendoek gekomen met de moeder van den vorigen radja. Haar meesteres en zij bevielen ongeveer gelijktijdig, en hij werd zoo aan den jongen vorstenzoon gegeven als „jongere broeder”, zooals het volgens de adat heet. Met dezen groeide hij op, en toen Tera Pandjang radja werd, was Pomboe „eerste minister” in het rijk van Kapoendoek. Hij noemde den radja: „oudere broeder”, en deze hem: „jongere broeder”, en Pomboe was machtiger dan menig adellijk man. En toen zijn vorst stierf, zonder kinderen na te laten, zou hij zelfs radja hebben kunnen worden, als aanvaarder van de nalatenschap van zijn ouderen broeder. Vooral in vroegere tijden was het meer dan eens voorgevallen, dat zoo iemand door macht en geweld zich tot radja opwierp. Alleen het feit, dat de radja van Kenatang, de grootste van invloed in Midden-Soemba, er aanspraak op maakte voor zijn neef en dat de Kompenie nogal op zuivere opvolging let, deed hem zijn plaats behouden en weerhield hem zich van den „troon” meester te maken. Maar hij had toch alles, wat hij begeerde: rijkdom en aanzien. De nieuwe radja noemde hem „oom”, gelijk deze den pas overleden radja Tera Pandjang had genoemd. Hij was immers diens jongere broeder.

Pomboe was dus een man van invloed geweest. En nu opgejaagd te worden als een „wild varken”, dat was een ellende, soms niet te dragen. Geen wonder, dat hij dus telkens pogingen deed, om zich te melden; maar eerst moest hij zeker weten, dat men hem niet zou binden of verbannen.

Zich wederom met mij (Wielenga) in verbinding stellen, leek hem minder goed. Vooral, daar zoo spoedig na ons laatste gesprek een patrouille hem had opgejaagd.

Maar toch, zooals nu was het geen leven voor hem. Ook op aandringen van den radja van Kapoendoek en andere vrienden, om zich maar te onderwerpen, zond hij iemand naar den civiel-gezaghebber met de vraag, of de tolk Ratoe eens met hem mocht komen spreken.

Dit werd toegestaan, en Ratoe ging. In de hoofdkampong van Kapoendoek, Ramba Ngaroe, ten huize van den radja, had het gesprek plaats. Hem werd nogmaals gezegd, dat hij gerust kon komen, en dat men zijn zaken kalm en rechtvaardig zou onderzoeken.

Als bewijs van „vriendschap” gaf hij nu aan den

wekken voor de noodige gelden ten behoeve van de noodlijdenden in het Moederland in te zamelen. In een gedeelte van dat gebied, n.l. ter uitgestrektheid van 40.000 vierk. Mijlen, met eene bevolking van 2 à 3 millioen inwoners, heerscht hongersnood, tengevolge waarvan reeds vele Chineezen zijn omgekomen. Vroeger zorgde de Chineesche Regeering voor de bestrijding en leniging van dergelijke volksrampen, doch nu zij in geldelijke moeilijkheden is gewikkeld, is het particulier initiatief op den voorgrond getreden, en hebben tal van personen van naam zich tot een comité vereenigd, met het doel geld in te zamelen. Ook vreemdelingen hebben in dat comité zitting.

In de Djawa Tengah wordt den Chineezen aanbevolen hunne aandacht aan het streven van dit comité te schenken, en, zoo mogelijk, naar krachten dit streven door geldelijke bijdragen te steunen en op die wijze blijk te geven van hunne sympathie voor hunne ongelukkige rasgenooten in het Moederland. Door eenig geld af te zonderen, dat anders voor genoegens zou zijn bestemd, komt men reeds een heel eind.

De Hongkong-Bank, de Factory der Ned.-Indische Handelmaatschappij, en ook de redactie van de Djawa Tengah, hebben zich beschikbaar gesteld tot het in ontvangst nemen der gelden.

Klacht van de Chineezen in Ned.-Indië over de verkeerde toepassing van het Toelatingsbesluit (Ind. Stbl. 1911 no. 138) en de Toelatingsordonnantie (Ind. Stbl. 1912 no. 10), welke regelingen op 1 April 1912 in werking zijn getreden.

Met het in het leven roepen van deze nieuwe voorschriften, is bedoeld de toelating van vreemdelingen, bij aankomst in Ned.-Indië onder een regelmatige contrôle te brengen en de bevolking tegen het schadelijk optreden van niets-bezittende gelukzoekers te beschermen.

Die nieuwe voorschriften treffen alle pas aangekomen vreemdelingen nagenoeg op gelijken voet en kunnen derhalve rechtvaardig en billijk worden genoemd. Alle Nederlanders, wier ouders niet in Ned.-Indië verblijf houden en geen ingezetenen van N.-Indië zijn, zoomede de Chineezen, Arabieren en andere Oostersche vreemdelingen, geen ingezetenen van Oost-Indië zijnde, die nog niet van een toelatingsbesluit zijn voorzien, moeten zich te Tandjong-Priok (Batavia), Semarang of Soerabaja ontschepen met een ontschepingsbewijs van den ontschepingsambtenaar. De betrokken havenmeester is, volgens de Toelatingsordonnantie, met die functie belast. Voor het ontschepingsbewijs moet 25 gulden worden betaald, behalve door de Nederlanders, die daarvan zijn vrijgesteld.

Eenmaal aan land zijnde, is de nieuw-aangekomene verplicht zijn ontschepingsbewijs in handen te stellen van de Immigratie-Commissie, teneinde dit geschrift te doen vervangen door een Toelatingskaart, waardoor men het recht verkrijgt gedurende den tijd van twee jaren op het eiland Java verblijf te houden. Die termijn kan tweemaal, telkens voor één jaar, worden verlengd. De toelatingskaart wordt geweigerd aan zekere categorieën van personen, als krankzinnigen, zwakhoofdigen, aan lieden bezwaard met besmettelijke ziekten en ongeneeslijke kwalen, aan hen, die gevaarlijk zijn voor de rust en orde, of die totaal onvermogend zijn en geen familieleden kunnen aanwijzen, die voor hen willen zorgen of instaan, gewezen veroordeelden, enz., enz. Is dit alles geheel in orde, bij de toepassing van deze voorschriften vergist men zich echter nog al eens; de praktijk wijst in elk geval aan, dat de ontschepingsambtenaar ook wel 25 gulden ontschepingsrecht vraagt aan Chineezen, die geen ontschepingsbewijs noodig hebben.

Donderdag 11 April j.l. o.a., kwamen verscheidene Chineesche bewoners van het eiland Banka, w. o. de gewezen eervol ontslagen Luitenant-Chinees aldaar, de heer Bong Joen Pin, per stoomschip te Tandjong Priok aan en werd van hem, hoewel hij reeds jaren lang in Nederl.-Indië woonde, toch de betaling van 25 gulden ontschepingsgeld gevorderd. Deze persoon was derhalve geen vreemdeling en hij had dus, ingevolge art. 1 van Ind. Staatsblad 1911 no.138, geen ontschepingsbewijs noodig. Om die reden behoefde hij de som van 25 gulden niet te voldoen.

Hier zij nog aan toegevoegd, dat de heer Bong Joen Pin meer dan 8 maanden in Ned.-Indië had gewoond en dus voldeed aan de bepaling van art. 13 der wet van 12 December 1892 op het Nederlanderschap en Ingezeteneschap (Ned. Staatsblad no. 268) en aan de wet van 8 Juli 1907 (Ned. Staatsblad no. 177). Behalve van dezen heer, werd ook van den heer Lioe Joen Fa de betaling van 25 gulden verlangd, niettegenstaande hij een halfbloed-Chinees is, die te Toboali (eiland Banka) woont, zijn zeepas liet zien en aantoonde Nederl. onderdaan te zijn.

Het is, zegt de schrijver in de Perniagaän van 13 April no. 84, natuurlijk niet mogelijk te verklaren of in deze door den ontschepingsambtenaar met opzet of uit onkunde is gehandeld, doch, van welke zijde men de zaak ook beziet, moet men wel tot de bekentenis komen, dat het publiek door zulk een optreden zeer wordt bemoeilijkt en dat de regeering aan zulke ambtenaren zeer weinig heeft.

Van Vreemde Koloniën.

De uitwerking en nawerking van een oorlog op de gemoederen der partijen, die in het strijdperk tegenover elkander hebben gestaan, kan zeer verschillend zijn. Soms is de smaad, die de overwonnene op zich acht te rusten en het offer, dat hij als prijs van den vrede heeft moeten brengen, eigenlijk maar een grief te meer geworden om de, vóór den oorlog bestaande, veete te verdiepen en te verbitteren, zooals la débacle van 1870/'71 en het grondverlies in Elsas-Lotharingen den Franschen na ruim 40 jaren nog dwars zit, terwijl de reden en de aanleiding tot dien oorlog den meesten hunner maar flauw voor den geest staan. Een andere maal leidt de oorlog tot versmelten, tot verdwijnen van de giftige vijandschap, zooals hetgeen zich thans in Zuid-Afrika ontwikkelt op een verzoening, op een verstandig samengaan althans, schijnt te wijzen van de Afrikaanders met hun Britsche overwinnaars. Weer een anderen keer brengt de uitgebarste strijd er twee partijen, die in naijver, in geringschatting, in afkeer vreemd aan elkander bleven, eerst er toe over gemeenschappelijke belangen te gaan denken, en ziet men dan de stroeve afscheiding waarin zij naast elkander voort bestonden, omgezet worden in

---

tolk mede: een zwart paard en pl.m. f 200 om dit den civiel-gezaghebber te overhandigen als een bewijs zijner onderwerping.

De tolk kwam terug, hield stilletjes het paard en gaf alleen het goudgeld. Hoewel dit geld natuurlijk niet was bedoeld om den civiel-gezaghebber om te koopen of te trachten gunstig voor zich te stemmen maar een zuivere adatkwestie was (iemand, die zich aan zijn meerdere onderwerpt, laat eerst een paard en wat goudwerk brengen, als teeken, dat al het zijne voortaan ter beschikking van den meerdere is), werd het toch teruggezonden met de boodschap: dat Pomboe zich binnen drie dagen had te melden te Waingapoe. Was hij in dien tijd nog niet gekomen dan zou men hem komen halen.

Toen Pomboe dit hoorde, het geld terug ontving, maar het paard — dat door den tolk heimelijk was achtergehouden — niet zag, kon hij niet anders denken, dan dat zijn onderwerpingsgeschenk te gering was geweest in de oogen van „den witten vorst te Waingapoe”, en dat deze wellicht booze plannen met hem voorhad. Men bleef dus in Ramba Ngaroe bijeen, pratend en redeneerend met elkaar, wat men nu zou zenden. Had men alles terug ontvangen, èn geld èn paard, dan zou het geval hopeloos zijn geweest en een bewijs, dat de heer van Waingapoe strijd tot het uiterste met hem wilde en van geen verdere onderhandelingen wilde weten. Maar nu — zoo dacht men — had hij het paard aangenomen en het geld als niet voldoende teruggezonden. Er viel dus verder te praten en te marchandeeren. En wat die drie dagen betreft, binnen welke Pomboe komen moest, dat vatte men niet ernstig op. Staande de onderhandelingen zou men geen soldaten zenden om hem te komen halen.

Hoe weinig kende hij nog militaire orde en regelmaat! Drie dagen zijn drie dagen voor een soldaat, zonder pardon. Er was dus een brief naar West-Soemba gegaan, met opdracht aan den luitenant aldaar, om den vierden dag 's morgens de hoofdkampoeng Ramba Ngaroe, van Kapoendoek, binnen te rukken, en, zoo Pomboe er zich nog mocht bevinden, dezen te arresteeren en naar Waingapoe te brengen.

't Was weer de „valsche” tactiek van de soldaten, 's nachts te marcheeren en dan 's morgens vroeg plotseling voor de kampoeng staan en zonder eenige waarschuwing binnenkomen! Zulk vechten waren zij niet gewoon. Een „fatsoendelijke” vijand geeft eerst kennis, en staat een paar uur vóór de kampoeng te schreeuwen en te gillen, zoodat men zich in staat van tegenweer kan stellen. Maar, zooals de soldaten doen, is, volgens den Soembanees, al een heel minne tactiek en niet zooals eerlijke menschen betaamt.

Ds. WIELENGA.

(Wordt vervolgd).

een samenwerking, die de vijandschap doet verkeeren in een onderlinge waardeering, welke vriendschap zeer nabijkomt. Hiervan geven Rusland en Japan een voorbeeld, dat als historisch verschijnsel van treffende beteekenis is, en dat de aangekondigde overeenkomst ook een gebeurtenis van groote waarde belooft te worden.

In welken vorm de verkregen overeenstemming gegoten is of wordt, is zeker geen punt zonder belang, maar daarvan zal toch in geen geval de beteekenis als wereldgebeurtenis afhangen. De toenadering van Rusland tot Japan verdient in elk geval reeds de volle aandacht van de groote mogendheid, die Nederland in Oost-Azië is.

Naar verklaard wordt zouden Rusland en Japan het hierover eens zijn geworden, dat Japan de baas zou worden in Mantsjoerije, Rusland in Mongolië, terwijl Engeland hierin toegestemd zou hebben op voorwaarde de vrije hand in Tibet te krijgen.

Zijn deze berichten juist, dan zouden deze mogendheden, visschende in het Chineesche water, dat thans troebel is, hare invloedssferen eerst en hun gebied daarna willen uitbreiden, ten koste van lastige stukken van 't Rijk van het Midden. Zij zouden dit doen in gemeen overleg, zoodat China zich daartegen niet krachtig verzetten kan. Mocht China over eenigen tijd sterk genoeg worden om aan terug eischen te denken, dan zullen de nieuwe eigenaars er stevig genoeg gevestigd zijn, om voor die eischen gerust doof te kunnen blijven, ook dit weer vooral doordien zij in gemeen overleg gehandeld hebben.

Voor Nederland kan in deze wijze van het verzekeren van het politiek evenwicht in het verre Oosten voor den eersten tijd een geruststelling liggen; alle groote heeren toch zullen zoodoende handen vol werk krijgen. Maar wie verder ziet, zal bij die geruststelling niet kalm mogen inslapen. Vooreerst blijkt er uit, hoe de politici steeds bij het vinkentouw zitten, om, waar de gelegenheid gunstig lijkt, een slag te slaan. Zooals de Philippijnen, Zuid-Afrika, Korea van vlag veranderd zijn zou het de hierboven vermelde Chineesche provinciën nu kunnen gaan.

Waarom zouden de Nederlandsche koloniën ook niet aan de beurt kunnen komen? Een groot gevaar ligt hierin, dat China, wanneer het eens tot rust en kracht gekomen is, een vergoeding zal zoeken van het aan de sterke naburen verlorene en dit dan niet onwaarschijnlijk zal willen vinden in den Indischen archipel, waarin het nu reeds zooveel moeilijkheden heeft weten te zaaien, dat het desgewenscht elk oogenblik een aanleidingtje kan aanwijzen, om er een strijd te beginnen. Hetgeen wij nu zien gebeuren, opent ook het perspectief, dat China daartoe eens kan samengaan met hen, die 't thans tegenover zich heeft staan. Nederl. zal op zijn grootheid in Azië niet rustig kunnen voortdrijven als op zijn kleinheid in Europa. Wanneer aan iemand persoonlijk letsel wordt toegebracht, roept de omgeving schande en snelt misschien ter hulp, maar wanneer iemand zijn bezittingen afhandig worden gemaakt, noemt men dat handel en overleg. Zoo staan ongeveer het moederland en de koloniën tegenover de internationale politiek. Zorgen wij niet voor een goeden waakhond en toonen wij niet mee te willen en te durven spreken volgens den rang, die ons toekomt, dan zullen eens over onze bezittingen overeenkomsten gesloten worden, zooals Rusland, Japan en Engeland dit nu over Chineesche grensprovinciën doen.

Ongeacht wat er waar moge blijken van de Russisch-Japansche plannen tot het sluiten van een verdrag, zullen wij volle aandacht hebben te leenen aan hetgeen het bezoek van den grooten Japanschen staatsman, prins Katsoera (de voornaamste bewerker van de Britsch-Japansche alliantie) te St. Petersburg zal brouwen, en wij zullen hem met volle belangstelling te volgen hebben op zijn voorgenomen reis naar Engeland en N.-Amerika.

HET VLIEGKAMP IN MAROKKO.

Heeft ons allen getroffen, hoe het nieuwe wapen, dat zich bij de oorlogvoering is komen plaatsen naast infanterie, cavalerie, artillerie en genie, de aviatiek, spoedig gelegenheid heeft gevonden proeven van bruikbaarheid te velde af te leggen, door hetgeen de Italianen in Tunis gedaan hebben, de oprichting van een militair vliegkamp te Casablanca deed ook van Fransche zijde voor strategie en tactiek waardevolle gegevens verwachten, dit te meer omdat Frankrijk zich bijzondere moeite geeft op het gebied der vliegkunst den toon aan te geven, terwijl de Duitsche bestuurbare ballons den naam van Zeppelin eer aan doen. Wie deze verwachting gehad had, zal een teleurstelling ondervonden hebben bij het lezen van de klacht van kapitein Clavenad, chef van het vliegkamp te Casablanca. Eigenlijk, zegt hij, bestaat de milit. vliegafd. in Marokko nog niet. Zij beschikt ook nog niet over een voor haar onontbeerlijke in Marokko bruikbare automobiel, evenmin over bommen. De militaire vliegeniers worden zoo dwaas slecht betaald, dat geen hunner meer naar Marokko wil; duurt dit eenigen tijd, dan zal het reeds aanwezige materiaal in onbruikbaren staat geraken. De financieële steun is zoozeer beneden het noodige, dat de officieren geld trachtten bijeen te krijgen door vliegvoorstellingen te geven voor den sultan, om hun werklieden te kunnen betalen. Wat een toestand!!

't Is waar, Marokko vergt veel geld, maar één van beide, men meent door gebruik der vliegmachines het beëindigen van den oorlog te bespoedigen, dan is het geld niet beter te besteden, of men gelooft hieraan niet, dan heffe men het vliegkamp op.

Intusschen is kapitein Clavenad, wegens zijn wijze van klagen, van zijn bevel ontslagen en streng gestraft.

PORTUGEESCH GOA.

Aan een partic. corr. van de Times of India (Mail ed. 29 Juni) ontleenen wij nog eenige bijzonderheden over de ongeregeldheden in Goa. Het aantal der in opstand zijnde Ranas is niet angstwekkend, maar hun wijze van de guerilla te voeren en den aard van 't bergachtige terrein, waar-zij na volbrachte ondernemingen 'n schuilplaats zoeken, maken 't zeer lastig hen tot onderwerping te brengen. Zij zouden niet meer dan 500 strijdbare mannen tellen, maar hun succes bezorgt hun een aanhang van zwakke en slechte elementen. Zij hebben de grootste minachting voor de Portug. Inlandsche troepen, die den strijd tegen hen dan ook niet aandurven, maar zij zijn op hun beurt wel bang voor de Port. Eur. soldaten en zij denken er dan ook niet over met deze een strijd aan te binden. Slecht gewapend, beschikken zij zelfs maar over een beperkt aantal trompladers. Zij staan niet onder een leider, die eenig gezag heeft door geboorte of rang; bij elken tocht wordt een aanvoerder gekozen. Hooren zij van een tegen hen afgezonden troep, dan trachten zij dezen in een hinderlaag op te wachten, goede schutters nestelen zich in boomen om de officieren uit te pikken. Met uitzondering van Marmagoa en Panjim, is geen deel van Goa veilig voor hun ondernemingen. In een dorp werd het huwelijk gevierd van een verlofganger van een Inlandsch Britsch regiment; te midden der feesten viel een troep gewapenden binnen, de sieraden werden aan de bruid ontnomen, de aanwezigen gekweld totdat de losprijs bijeen was; aan het geheele dorp was bovendien een op te brengen rantsoen opgelegd. Deze gebeurtenis beteekent op zichzelf niet veel, maar zij typeert de wijze van optreden. Dergelijke roofpartijen komen telkens en op tal van plaatsen voor. Daarbij zijn niet zelden moorden en verwondingen te vermelden. De benden maken ook gaarne gebruik van brandbrieven. Gegoede ingezetenen krijgen een bedreiging, zelfs met doodslag, als zij niet een bepaalde som op een aangegeven plaats bezorgen. De Ranas richten zich bij voorkeur tegen de Christenen. Zij ontzien de Hindoes.

Zij beweren te handelen uit trouw aan het koningshuis, dus tegen de republiek, maar de correspondent zoekt de ware reden in de belastingen, die in den laatsten tijd zijn opgelegd.

De onlangs aangekomen Europ. troepen zijn over de voornaamste plaatsen verdeeld. Detachementen van 2 officieren en 50 man trachten de benden te vinden, maar zij gaan niet ver van hun garnizoenen, en zullen zoo de hen ontwijkende kwaadwilligen niet ten onder brengen. Deze moeten in de bergen achtervolgd worden. De gouverneur heeft de goedgezinden gemachtigd de Ranas neer te schieten, maar daar de jonge mannen veelal in dienst of op de schepen zijn, is in vele dorpen het aantal mannen, die hen zouden moeten aandurven, niet groot.

't Nummer van 6 Juli van hetzelfde blad geeft een bericht, waaruit zou blijken, dat op de boven gegeven voorstelling, althans wat de waarde van de Inlandsche troepen aangaat, wel wat af te dingen is en zelfs zou ineens in den toestand een groote verandering gekomen zijn. De mededeeling is een officiëele, maar Portugal heeft ons helaas niet gewend door de uitdrukking „officiëel" twijfel aan eenzijdig optimisme terzijde te stellen. Wij geven het bericht dus onder reserve: Een kleine afdeeling Inl. soldaten overviel den groep van Gil Saunto, die, na een wanhopig verweer, uiteengedreven werd, tot de gesneuvelden behoort Gil Saunto, de schrik van de districten Sanguem, Quepem en Canacona. Twee weken te voren was Govinda Saunto, een andere leider van het verzet, door de troepen gedood, ook zijn bende zou opgelost zijn, waardoor de rust in het zuiden terug zal keeren. Moge het waar zijn.

DE RECRUTEERING IN DE FRANSCHE KOLONIËN IN 1911.

Voor het eerst zijn officiëele cijfers gepubliceerd over de uitkomsten van den opgelegden dienstplicht voor jonge mannen van Fransche nationaliteit in de koloniën. Het getal der ingeschrevenen bedroeg in 1911: 3795, aldus verdeeld: Martinique 1474; Guadeloupe 1469 Guyana 156; St. Pierre en Miquelon 58; Madagaskar 149; Annam en Tonkin 55; Cochinchina en Cambodja 198; West-Afrika 100; Nieuw Caledonië 136.

Hiervan werden 3134 geschikt verklaard voor den gewapenden dienst of de hulpdiensten, hetgeen een niet te versmaden contingent vormt.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Indische begrootingen.

De Juli-Augustus-aflevering van de Economist bevat een studie van Dr. E. B. Kielstra over de Indische begrootingen in den loop van de 19e eeuw, teneinde uit de cijfers daarin voorkomende toe te lichten de geleidelijke wijziging, die gekomen is in de opvatting der verplichtingen van het Europeesch bestuur ten aanzien der aan zijn zorgen toevertrouwde inboorling.

De ondervolgende bespreking ontleenen wij aan de N. R. Ct.:

Tijdens de O.-I. Compagnie gold de regel, dat een arm volk het makkelijkst te regeeren is, en de belastingen in geld brachten dan ook luttel voordeel aan de schatkist. Zoo wees de begrooting voor 1810 aan ontvangsten geen hooger cijfer dan 3½ millioen aan ontvangsten en bij het dubbele der som aan uitgaven. Onder Raffles verbeterde de toestand eenigszins: de inkomsten stegen in 1814/15 tot 7½, de uitgaven tot 9 millioen. Het bezit van Java was dus voor de Engelsche O. I. C. een lastpost, wat zeker tot de bereidwilligheid om het Indisch koloniaal bezit na de restauratie aan ons land terug te geven van invloed was.

De eerste begrooting na de teruggaaf wees, voor 1819, een bedrag van ontvangst en uitgaaf van 22 à 23 millioen aan; de helft der ontvangsten werd verkregen uit den handel op China en Japan en uit den verkoop van koffie en specerijen. De financiëele moeilijkheden, waarmede Indië in 1823 en volgende jaren te kampen had, leidde tot het cultuurstelsel. Als type van een begrooting uit den bloeitijd daarvan kiest Dr. K. die voor 1850. De ontvangsten werden op 68 millioen geraamd, waarvan slechts 29 millioen uit de in geld op te brengen belasting. Terwijl de bijdrage aan het moederland 14 millioen vorderde, werd voor onderwijs (alleen voor Europeanen) slechts *f* 135.800, voor den geneeskundigen dienst *f* 123.000 en voor den landbouw en de veeteelt *f* 61.365 uitgegeven. Andere posten, die de physieke of oeconomische kracht der bevolking moesten verbeteren, kwamen op de begrooting niet voor.

De vaststelling, te beginnen met 1867, van de begrooting voor Indië bij de wet bracht eenige verbetering. De begrooting voor dat jaar raamde de uitgaven op 123 millioen, waaronder 16 millioen voor bijdrage aan het moederland. De openbare werken, die in 1850 slechts ruim 7 ton hadden gevraagd waren nu reeds tot 8.5 millioen gestegen, en naast 6 ton voor Europeesch onderwijs werd nu ook een post van ruim 1½ ton voor Inlandsch onderwijs op de begrooting aangetroffen.

In de eerste jaren verhinderde overigens de Atjehoorlog de regeering in haar streven om hare goede bedoelingen met Indië in evenredige mate in daden om te zetten, ook nadat in 1877 de batige sloten voor goed waren verdwenen. De waterwerken van Demak, de haven van Batavia en de in 1875 begonnen spoorwegaanleg zijn de eenige groote werken, waarop tot 1889 gewezen kon worden. Dat jaar geeft eenigermate de grens aan van het bovenal fiscaal beleid. Daarna begint een andere koers, die gaandeweg aan de cultuurbelangen van Indië in toenemende mate de aandacht der regeering verzekeren zou. Dr. K. analyseert, ten bewijze van de mate waarin thans andere opvattingen dan voorheen met betrekking tot Indië gelden, de begrooting voor het loopende jaar; wij verwijzen te dien aanzien naar het artikel zelf. Verblijdend is het op te merken, dat, blijkens het snel groeiende middelencijfer (in 1908 werden zij op 175 millioen geraamd, in 1912 op 234) de bemoeiingen van het gouvernement in ruime mate vruchten beginnen te dragen.

Derde Nederlandsche expeditie naar het Oranje-gebergte.

In de nieuwe aflevering van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap wordt een overzicht gegeven van de exploratietochten door verschillende gedeelten van Nieuw-Guinea. In dat overzicht lezen we de volgende bijzonderheden over een nieuwe expeditie naar het Oranje-gebergte.

De expeditie zal worden geleid door kapitein A. Franssen Herderschée en bestaan uit: Botanist: dr. A. Pulle; Geoloog: dr. P. Hubert; Geneesheer en zoöloog: dr. G. K. Versteeg; Detachements-commandant: luitenant D. Habbema. Verder 1 dokter-djawa; 1 onderofficier-opnemer, 2 mantrie's van 's Lands Plantentuin; een militair detachement van 40 man; 150 Dajaksche dragers en 40 dwangarbeiders, zoomede eenig personeel van den hospitaal-dienst en de gouvernementsmarine.

De duur der expeditie wordt geschat op plm. 9 maanden. Haar doel zal zijn: 1o. het bijeenbrengen van verzamelingen op wetenschappelijk gebied in de zône van plm. 2300 M. hoogte tot en met de sneeuwgrens: 2o. het zoo ver mogelijk verkennen van 't gebergte ten Noorden van den Wilhelmina-top.

De elfde aflevering van genoemd tijdschrift bevat nog het verslag der Corantijn-expeditie in Suriname (1910—1911), opgemaakt door den heer C. C. Kaijser die na het overlijden van den leider, luitenant Eilerts de Haan, tijdens de expeditie, met de leiding werd belast. Het verslag bevat vele afbeeldingen en een kaart.

Neerlands Indië.

Van het standaardwerk over Ned.-Oost-Indië, dat onder de leiding van den heer H. Colijn verschijnt is de laatste aflevering verschenen; daarin behandelt de oud-luit. kolonel F. C. Hering de land- en zeemacht (zonder de gouvernements-marine) en dr. Hendrik P. N. Muller de Europeesche samenleving. Thans is het geheele werk in twee deelen compleet; een uitvoerig register aan het eind vergemakkelijkt het zoeken naar een bepaald onderwerp.

In een naschrift maakt Zijne Excellentie dankbaar gewag van de uitnemende hulp hem bij de samenstelling bewezen door contr. J. E. Jasper.

Statistieken van cultures op de Buitenbezittingen.

Werden in de nos. 10, 11 en 12 van den loopenden jaargang der Korte berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel, een aantal cijfers gepubliceerd betreffende de uitgestrektheid der cultuur van cacao, coca, indigo, koffie, peper, tabak en thee op Java, no. 15 (15 Juni 1912) bevat dergelijke opgaven met betrekking tot de cultuur der zelfde gewassen in de Oost-Indische bezittingen buiten Java en Madoera.

We ontleenen er het navolgende aan.

Cacao. Het aantal ondernemingen in de Buitenbezittingen, dat zich met de cacao-cultuur bezighoudt, bedroeg, volgens de ingekomen vragenlijsten, op 1 Januari 1912 slechts 1. Deze onderneming bevindt zich in de Residentie Sumatra's Oostkust; de uitgestrektheid der aanplanting bedroeg 1 bouw.

Coca. Met de cultuur van coca hielden zich in de Buitenbezittingen op 1 Januari j.l. 3 ondernemingen bezig, n.l. 2 in de Residentie Tapanoeli en 1 in de Residentie Lampongsche Districten. De uitgestrektheid der aanplantingen bedroeg in totaal 12¼ bouws.

Indigo. De indigo-cultuur komt in de Buitenbezittingen op Europeesche ondernemingen niet voor.

Koffie. Het aantal ondernemingen in de Buitenbezittingen, dat zich met de koffiecultuur bezighoudt, bedroeg volgens de ingekomen vragenlijsten op 1 Januari 1912 81, verdeeld als volgt: Atjeh en onderhoorigheden 1; Tapanoeli 2; Sum. Westkust 9; Benkoelen 1; Lampongsche Districten 11; Palembang 2; Sumatra's Oostkust 45; Menado 8; Timor en Onderhoorigheden 1; Ternate en Onderhoorigheden 1.

Peper. De pepercultuur is in de Buitenbezittingen bijna geheel en al in handen van Inlanders. Volgens de ingekomen vragenlijsten waren er op 1 Januari j.l. slechts 3 Europeesche ondernemingen welke zich met pepercultuur bezig hielden, waarvan 1 in de Residentie Padangsche Bovenlanden, 1 in de Residentie Lampongsche Districten en 1 in de Residentie Sumatra's Oostkust. De totale uitgestrektheid der aanplant op deze ondernemingen bedraagt 130 bouws en 1.000 ranken (tusschen koffie geplant).

Tabak. De volgende tabel geeft een overzicht van het aantal ondernemingen in de Buitenbezittingen, dat zich gedurende het afgeloopen jaar met de tabakscultuur bezighield, en van de uitgestrektheid, welke met dit gewas beplant was.

Residentiën.	Aantal ondernemingen.	Aantal bouws.	Aantal velden.
Sumatra's Oostkust . . .	3	375	—
Lampongsche Districten .	99	53180	1240
Totaal	102	53555	1240

Thee. Slechts éénе onderneming hield zich in het afgeloopen jaar met de theecultuur in de Buitenbezittingen bezig. Zij is gelegen in de Residentie Sumatra's Oostkust en de beplante uitgestrektheid bedroeg 285 bouws.

Tijdschrift voor Economische Geographie.

Het Nr. van 15 Juli bevat een artikel van Dr. H. Blink over: De geographische verbreiding en economische beteekenis van den kokospalm in verband met den koprahandel. Schrijver gaat de kokospalmen en hun produkten in verschillende landen na, in de eerste plaats op Ceylon, het belangrijkste gebied, dat olie, kopra, geraspte kopra, noten en coir- (vezels) uitvoert, benevens verschillende andere producten. De Nederlanders hebben hier reeds de kokoscultuur aangemoedigd, ook de vezelstof gebruikt. Daarop volgt de beschrijving dezer cultuur in Britsch-Indië, de Straits, de Philippijnen, op de eilanden van den Grooten Oceaan, in Amerika en Afrika. Uitvoerig behandelt schrijver de kokoscultuur in Ned.-Indië, waar in 1870 de kopra nog bijna onbekend was. In 1901 bedroeg de uitvoer van kopra door Ned.-Indië 67.7 millioen K.G., in 1905 202.7 millioen en in 1910 107.9 millioen K.G. voor Java en Madoera en 140 millioen K.G. voor de Buitenbezittingen. In Nederland begon de aanvoer van kopra in 1875, doch aanvankelijk had men weinig succes. Omstreeks 1885 begon de kopra-handel h' meer op te komen en in 1886 had Amsterdam een aanvoer van 306.000 K.G. en Rotterdam van 2,231.000 K.G.; in 1888 bedroeg die aanvoer in beide steden resp. 1,409.000 en 1.845.000 K.G. Sedert stond de aanvoer te Amsterdam bovenaan. in 1910 werden ingevoerd 94.4 millioen K.G., waarvan 63.1 millioen K.G. te Amsterdam en 31.3 millioen K.G. te Rotterdam.

Over inlandschen landbouw.

In de Juli-aflevering van Cultura, beschrijft de heer H. A. Horst den Inlandschen landbouw op onbewaterde gronden (tegallans) der noordelijke hellingen van den Merbaboe, op een hoogte boven zee van 3500 tot 4500.

In deze streek staat de Inlandsche landbouw op hoog peil, de bevolking is er vrij welvarend, blijkens hetgeen de schr. mededeelt: „Voor zijn tabak maakt de Javaan *f* 80 per jaar, voor z'n aardappelen *f* 10, voor zijn kool, die hij gedeeltelijk zelf verorbert, 1000 stuks à 4 cent is *f* 40. Als we de rest afschrijven als geheel voor zijn levensonderhoud noodig, heeft hij dus elk jaar *f* 130 opbrengst uit zijn bedrijf; zijn belastingen kan hij gemakkelijk bestrijden uit de andere kleine inkomsten, vee-, duiven, kippen-, eieren- en groentenverkoop enz."

Verder bevat deze aflevering van Cultura nog eene bijdrage tot de kennis van het klimaat van Oost-Java (Weersoverzicht van Mei), door den heer M. Buysman te Nongko Djadjar.

Verspreiding der pest.

Het Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen (n.l. No. 2—3 van jaarg. 1912) bevat een artikel van Dr. J. de Haan over de nieuwere feiten omtrent de wijze waarop de pest zich verspreidt (ontleend aan een voordracht gehouden door den heer C. J. Martin in een vergadering der British Medical Association).

In dit verband zij nog gewezen op een tweetal sagen, die geschikt zijn om den Inlander eenig begrip bij te brengen omtrent cholera en pest en de bestrijding dier ziekten, gepubliceerd in de Juniafl. van het Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur, door den heer J. van Heel, adjunct-inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Eigen Haard.

Het Nr. van 20 Juli bevat het eerste gedeelte eener beschrijving van een vorstelijke begrafenis in de Bataklanden (Tanah Djawa, door den schrijver, controleur W. C. van Gelder, in persoon bijgewoond. De Radja van Tanah Djawa had nog 2 zijner voorouders boven de aarde staan, n.l. zijn grootvader en zijn vader, die respectievelijk 20 en 8 jaren geleden overleden waren, doch door gebrek aan contanten nog niet aan den schoot der aarde konden worden toevertrouwd. Wij hopen op het aardig geschreven verhaal terug te komen na verschijning van het slot.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 29: Medeelingen over het tappen der Ficus elastica-boomen en het bereiden der rubber, door J. Mooy. — Koloniale landbouw-tentoonstelling te Deventer (overzicht der lezing van Dr. A. H. Berkhout, over caoutchouc). — Rapport omtrent het malaria-onderzoek in de binnenlanden van Suriname, door C. H. L. Baelde. — Een cocaextractiefabriek? — Bergkultures in verdrukking. — De resultaten der voorjaarsinschrijvingen van Sumatra- en Borneotabak. — De „Nederlandsche Koloniale". — Kultuurberichten (Maatregelen aanbevolen in de residentie Kediri met het oog op het bestrijden der rietbranden. — Een Proefstation voor het boschwezen. — Katoenkultuur op St. Eustatius. — Enz.). — Kleine mededeelingen (De Javanen-kolonies in Deli. — Enz.). — Verkeerswezen (Nieuwe tramlijnen te Soerabaja). — Financiëele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

Met betrekking op Indië bevat No. 9 van het Weekblad voor Indië de volgende bijdragen:

De weldadige vloek, door M. van Geuns.— Makassar als handelshaven, door F. B. S. (met ill.). — Een juristen gevaar, door A. Quadraat. — De wassching van de heilige gong te Lodojo. — Indische penkrassen, door Ofoei.

***

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de volgende publicaties:

De onderwijs-reorganisatie in de Minahassa. (In de Java-Post, weekbl. voor N.-I. 14 Juni 1912.)

Dr. J. Groneman. Ruins of Buddhistic temples in Praga-Valley. Tyandis Barabudur, Mendut and Pawon. Translated from the Dutch by J. H. (Semarang, H. A. Benjamins, 1912.)

Dr. Cd. Kläsi. Der malaiische Reineke Fuchs und anderes aus Sage und Dichtung der Maleien. Mit 7 Vollbildern nach Entwürfen von H. Witzig. (Frauenfeld, Huber & Co., 1912.)

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend 's van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscour.

En tal van brochures, jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 26 Juni 1912.
De Locomotief t/m 25 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m idem;
De Sumatrapost t/m 29 idem;
De Sumatrabode t/m 28 idem;
De Indische Mercuur no. 30;
Tjahaja Sumatra t/m idem;
Weekblad voor Indië no. 10;
De Banier no. 25;
Handelsberichten v/h Min. van Landbouw;
De Inlandsche Nijverheid in West-Java als sociaal-ethnologisch verschijnsel, door C. M. Pleijte. Eerste stuk.

MEDEDEELINGEN.

Van het Informatie-Bureau:

(Heulstraat 17).

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat de termijn binnen welken bij het Departement van Financiën moeten zijn ingediend de verzoekschriften tot deelneming aan het examen, dat hier te lande, overeenkomstig de bekendmaking, voor het eerst geplaatst in de Nederlandsche Staatscourant van 16/17 Juni 1912 no. 139, zal worden afgenomen van jongelieden, die hier te lande in opleiding wenschen te worden genomen voor ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië, wordt verlengd tot uiterlijk 31 Juli a.s.

(Ned. Staatscourant van 21/22 Juli 1912. No. 169.)

